

שמו של האדם / אנדלאו טרקה ואווג' נגוסה

הקדמה

הנושא שבו אנו בחרנו לעסוק הוא: "שם האדם".
הסיבה שהביאה אותנו לעסוק בכך היא שאנחנו מכירים הרבה תופעות בקרב העולים מכל המגזרים בעיקר אצל עולי חבש! שאת שמותיהם המקוריים מחליפים בשמות שאין להם שום קשר לאותו אדם, יותר נכון מחלקים שמות בשדה התעופה או במקומות קליטה, "כמו סוכריות", אם אותו טעם (או חוסר טעם) לכולם.
לכן חשוב היה לנו ללמוד קצת על משמעותו של השם שמקבל האדם, מלידתו.

פרק א' – שמו הפרטי של האדם

בדרך כלל, צליל הדיבור האהוב ביותר על האדם לשומעו, הוא שמו הפרטי. בטבעו הוא חש הזדהות וקשר מוערך במיוחד עם שמו, כאילו מדובר בו עצמו-בגופו ובנשמתו ממש.
אך מה פשר תחושה עמוקה זו?! האם מדובר רק בהליך פסיכולוגי פנימי באדם, מפני ששמו מזכיר לו את עצמו? זאת ועוד המקובל הגדול רבי יוסף חיים מבבל כותב בספרו, "עוד יוסף חיים": דבר ידוע הוא שהזכרת האדם את שם חברו, גורמת ומושכת אהבה ביניהם. ולכן לא נוח לאדם להזכיר שם אויבו בשמו. כמו שכתבו רבותינו ז"ל על הפסוק: "מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם, שלא הזכיר שאול את דוד בשמו".
ואכן, כאשר דורשים בשלום אדם ברחוב, קיים הבדל רב משמעות בתחושתו של אותו אדם, בין אם נאמר לו "שלום" בלבד, לבין אם נזכיר אז גם את שמו הפרטי: "שלום משה". תוספת השם יוצרת תחושת קירבה נפלאה בין הנפגשים.
גם במקרה זה, מהיכן תחושה זו נובעת? האם מדובר בהליך פסיכולוגי פשוט בלבד? במימד הרוחני העמוק, שורשן של תופעות אלה, ושל אחרות מורכבות מאוד. כגון השפעת שינוי שמו של החולה על החלמתו, נעוץ בסוד האותיות המרכיבות את שם האדם, וקשורות לשרש נשמתו. לא לחינם כאשר שואלים אדם "מי אתה?" או "מי אדוני?", הוא משיב בשמו. בעומקם של דברים אין הדבר נובע רק מטעמי נוחות טכנית גרידא, אלא משום שבתוככי נשמתו האדם מזהה בשמו את מהות עצמו ממש. בספר "נועם אלימלך" כתב: שמאחר והשם מבטא את מהותו הרוחני של האדם, כאשר האדם ישן ורוב חלקי נשמתו אינם בגופו, גם אם הוא ישן שנה עמוקה כל כך עד כדי שרעשים ודיבורים אינם מצלחים להקיצו, אם קוראים לו בשמו, הוא מתעורר. לפי שעיקר השם הוא לנשמה ולא לגוף.

פרק ב' - מי אמור לתת את שם הילד ומתי?

יש להקפיד שהשם שנותנים לילד יעלה בדעת ההורים ויקבע על ידם, ולא על ידי אחרים שיעלו שמות בדעתם. וההורים עצמם יחליטו על השם רק לאחר הלידה, (אם כן יש להם באותה ההחלטה רוח הקודש), ולא בזמן ההיריון.

וכמו שכתוב: "השם אשר קוראים לו אביו ואמו בעת שנימול, הוא נקרא כך למעלה אל נשמת האדם. כי אין הדברים באקראי בעלמא, אלא כאשר נולדת האישה. מזמין הקדוש ברוך הוא בפי אביו ואמו שם שיקראוהו בו. וזהו הטעם שרבי מאיר ורבי יהושע בן קרחה הוו בדקי בשמא. כי השם הזה הנקרא למטה בעולם הזה, הוא שמו של נשמתו הקדושה".

וכן כתב עוד ב"שער הגלגולים": כאשר נולד האדם, ואביב ואמו קוראים לו שם אחד העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן, כי אם הקדוש ברוך הוא משים בפייהם השם ההוא המוכרח לנשמה ההיא ...

פרק ג' - איך לבחור שם עברי?

כפי שהזכרנו בהקדמה חשוב לנו שגם כאשר רוצים להחליף את השם לשם עברי לא ייעשה הדבר סתם, ולכן הבאנו כאן כמה עצות מתוך הספר עד עלות השחר:

המצב המצוי הוא לחשוב על שם עברי כלשהו שעולה לי בראש ולבחור אותו (או שפקיד הסוכנות או המורה יבחר שם כלשהו לפי מה שבא לו...) - אך זו אפשרות לא טובה. אין בשם החדש שום זכר לשם המקורי ולא למשמעות שלו, ובזה נפסיד הפסד גדול.

- אפשרות אחרת היא לחפש שם דומה בצליל שלו, למשל יוהלשט יהיה יואל, אדנה יהיה עֶדָן או עֶדָן וכדו'. זו אפשרות קצת יותר טובה, כי היא מזכירה את השם הקודם, אך גם היא לעניות דעתנו לא כל כך טובה, שהרי העיקר בשם זה המשמעות שלו. זה שהשם החדש דומה לקודם זה לא באמת עוזר בשביל לשמור את המשמעות.

- האפשרות הטובה ביותר לענייננו היא לנסות לתרגם את השם. בשם שהוא תרגום אפשר לשמור על המשמעות של השם וזה העיקר. כמובן, לא תמיד זה אפשרי לתרגם את השם, ולפעמים התרגום הוא רק בערך, אך עדיין זה עדיף. למשל: וודגיה, פירושו חבר, ידיד. על פי זה אפשר לקרוא לוודגיה - ידיד, ידידיה או עמית. ברהן פירושו אור, ואפשר אם כן לתרגם: אורי, יאיר, מאיר וכדו'. נגה זה שחר, דסטה - שמחה וכדו'.

שמות תנכיים אפשר כמובן להחליף לשם העברי המקביל, כמו סלומון לשלמה, אליאס לאליהו, איסו לישעיהו וכדו'.

ומה לגבי מי שכבר יש לו שם עברי, שקיבל מהפקידים וכד'?

בספר עד עלות השחר הם כותבים: חז"ל אומרים, כפי שכבר כתבנו בפעם הקודמת, שהקב"ה נותן בפי ההורים את השם לבנם. זוהי מעין השראה משמים שעוזרת להורים לבחור את השם הנכון. יתכן מאוד שאותה השראה עוזרת גם למורים ולפקידים וכדו' לבחור שמות נכונים, גם אם הם לא התייחסו לשיקולים שכתבנו קודם. בטוחים אנו שאלוקים לא יתן לשלוחיו לטעות בענין חשוב שכזה, ובמקרה זה שלוחיו של אלוקים הם האנשים המטפלים בקליטה, גם אם הם לא יודעים ולא מרגישים את זה.

סיכום

ההדרכה הנכונה בנתינת השם היא:

א'. הנכון ביותר הוא לבחור שמות טובים מהמקורות. לפי שהדורות הראשונים היו מוציאים שמות ברוח-הקודש (שהשם לא יכול פחות משלוש אותיות שלא למעט בצינורות השפע לילד). ואחת הסיבות שבזכותם נגאלו אבותינו ממצרים, היא שלא שינו את שמותיהם להמציא ולחדש שמות, ובודאי שלא השתמשו בשמות לועזיים, אלא קראו לילדיהם בשמות יהודיים של האבות ושאר צדיקים מהדורות שקדמו להם.

ב'. ואם עומדים ההורים על דעתם דווקא לחדש שם עברי, לכל הפחות יהיה זה שם שתוכנו הודאה והזכרת חסדי ד' עימם או בעצם הלידה או במאורע אחר בחייהם (כפי שהיו נוהגים הורינו באתיופיה). וכשעושים כן יאמרו בפרוש בפיהם שזוהי סיבת שם זה.

ג'. ומי שנקרא כבר בשם לועזי, טוב שיוסיף שם עברי וייקרא בפועל בשם העברי, ולכל הפחות ייקרא בשם העברי מידי פעם או בשניהם יחד. אבל לא לשכוח לקדש את השם החדש כהלכה בבית כנסת! ובכל מקרה בו מוסיפים שם בעת העלייה לתורה וכשמברכים אותו וכדומה, ישתמש בשני השמות ... וחשוב מאוד שלפני החופה יקפידו כל חתן וכלה לספר לרב מסדר הקידושין את היסטוריית השמות של כל אחד מהם, כדי שהכתובה תיכתב כראוי..